

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolans arbete för
en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar, vid
Nosabyskolan i Kristianstads kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Nosabyskolan avseende kvaliteten inom skolans främjande och förebyggande arbete för att skapa en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning bedriver skolan ett främjande arbete för att skapa en trygg miljö för eleverna på nätet?
2. I vilken utsträckning bedriver skolan ett förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet?

Granskningen genomförs i 30 utvalda verksamheter, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Nosabyskolan i Kristianstads kommun med Kristianstads kommun som huvudman ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Nosabyskolan den 26 och 27 oktober 2022. Besöket genomfördes av utredarna Linda Wolf och Sylvia Lindqvist.

Bedömningen av skolans arbete görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp för det granskade området, vilka beskrivs i bilaga 1. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Bestämmelser som granskningen utgår ifrån återfinns i bilaga 2. För varje frågeställning bedöms om skolan uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna. Om en skola inte bedöms uppfylla samtliga kvalitetskriterier anger Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan.

Beslut:

Skolans arbete för att främja en trygg miljö på nätet

Skolinspektionen bedömer att Nosabyskolan inte uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende arbete för att främja en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar. Därför behöver rektorn:

- Tydliggöra mål och samordna arbetet hos skolans personal så att Nosabyskolans främjande arbete för elevernas trygghet på nätet sker mer systematiskt.

- Arbeta medvetet under medverkan av eleverna med att synliggöra och ifrågasätta de normer och det språkbruk som råder i samhället, på skolan och på nätet.

Skolans förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet

Skolinspektionen bedömer att Nosabyskolan inte uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende förebyggande arbete för att förhindra kränkningar på nätet. Därför behöver rektorn:

- Utveckla skolans förebyggande arbete så att det omfattar även elevers upplevelse av kränkningar på nätet.
- Bredda analysen av resultaten av kartläggningarna så att eventuella skillnader mellan olika elevgrupper synliggörs.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast 2023-06-18 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3 som bifogas separat) användas.

Redogörelsen skickas till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:3928) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Skolans arbete för att främja en trygg miljö på nätet

Ett systematiskt främjande arbete bidrar till en trygg skolmiljö, såväl den fysiska som den på nätet. I kvalitetskriterierna ingår:

Strukturerat och gemensamt arbete kring ett tryggt klimat på nätet

Rektorn och skolans personal arbetar målinriktat för att främja ett tryggt och positivt klimat för skolans elever på nätet. Arbetet omfattar alla elever och sker kontinuerligt både under och mellan lektionerna. Rektorn och skolans personal

skapar tillitsfulla relationer så att eleverna vill berätta om sin vardag på nätet och eventuella upplevda kränkningar. Rektorn och skolans personal ger både flickor och pojkar möjlighet att medverka och påverka arbetet för att bidra till en trygg miljö för eleverna på nätet. Rektorn och skolans personal ser till att det främjande arbetet bygger på aktuell kunskap, samsyn och gemensamt förhållningsätt inom skolan till kränkningar på nätet.

Normer i skolan och på nätet synliggörs och diskuteras

Rektorn och skolans personal synliggör och ifrågasätter under medverkan av eleverna de normer som råder i samhället, på skolan och på nätet. Det språkbruk och den jargong som råder på skolan (bland elever såväl som bland skolans personal) och på nätet uppmärksammas och diskuteras. Rektorn och skolans personal arbetar för att motverka att kränkningar banaliseras och normaliseras.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att Nosabyskolan inte uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende arbete för att främja en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar.

Granskningen visar att det finns ett målinriktat främjande arbete på Nosabyskolan, som främst är inriktat på att skapa en trygg miljö i den fysiska skolan, men att rektorn och skolans personal inte arbetar systematiskt eller målinriktat för att främja ett tryggt och positivt klimat för skolans elever på nätet. Eleverna görs inte heller delaktiga i planering av det främjande arbetet. De normer som finns på skolan och hur normer kan påverka kommunikationen på nätet har inte diskuterats på skolan.

Motivering

Strukturerat och gemensamt arbete kring ett tryggt klimat på nätet

Nosabyskolan arbetar främjande för en trygg skolmiljö, men arbetet för att främja en trygg miljö på nätet är inte samordnat

Vid Skolinspektionens besök beskriver både lärare och rektorn på Nosabyskolan hur de arbetar målinriktat för att skapa en trygg skolmiljö. De berättar att rektorn, elevhälsan och personal (fritidsledare och socialpedagoger) på skolan har i uppgift att arbeta både främjande, förebyggande och åtgärdande. Rektorn, lärare och personal uppger att det finns en samsyn kring hur de ska agera vid olika situationer på skolan och hur de under lektioner och raster kan arbeta för att eleverna ska vara trygga. Personal uppger att de under skolans uppstarts dagar pratar med varandra om skolans ansvar för elevernas trygghet på nätet.

Lärare beskriver att de även pratar med eleverna om nätet. Detta sker på eget initiativ och är inte någonting samordnat som diskuterats med andra lärare. I

undervisningen tas miljön på nätet upp av enstaka lärare. En lärare berättar att hen undervisat om risker på nätet, exempelvis grooming, och att hen då har diskuterat med eleverna om hur kommunikation sker på nätet. Ytterligare en lärare beskriver att hen brukar fråga eleverna vad de gör på nätet. Eleverna beskriver att de bland annat har pratat om hur de ska behandla varandra på nätet.

Det finns inte några uttalade mål på skolan för arbetet med trygghet på nätet och nätet är inte något som tas upp i skolans plan mot kränkande behandling. Däremot beskriver rektorn att de på skolan håller på att bygga upp ett systematiskt arbete kopplat till nätet, och att de kommer att arbeta utifrån ett material som en av lärarna nu använder i sin undervisning och med sin klass, men att det inte är planerat eller implementerat på skolan än.

Skolans personal ger exempel på att de visar för eleverna att de finns där om någon vill prata och att de bryr sig om dem. Detta för att alla elever ska känna sig så trygga med någon vuxen på skolan att de kan vända sig till en vuxen om de mår dåligt eller har upplevt en kränkning. Elever bekräftar att skolans personal är närvarande på raster och att de är lätta att ta kontakt med. Eleverna uppger vidare att de känner sig trygga på skolan och att de blir tagna på allvar när de vänder sig till skolans personal. Pojkarna i en årskurs upplever dock att lärarna på skolan inte lyssnar på dem, utan bara på flickorna, och berättar att de därför valt att inte ta upp med skolans personal då flickor i klassen har kränkt dem på nätet.

Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att lärarna inte har fått någon kompetensutveckling kring hur ungas nätanvändning ser ut eller hur man kan arbeta för att främja trygghet på nätet. Skolans fritidsledare berättar dock att hen deltog på en studiedag om trygghet på nätet som fältsekreterarna höll i för något år sedan. Fritidshemmets personal uppger att de har fått en utbildning om maktlekar, varav många organiseras via nätet. För att få en överblick över det som äger rum på nätet har dessutom några i personalen på eget initiativ laddat ner en app, där elever ofta befinner sig.

Att synliggöra och diskutera normer i skolan och på nätet

Personalen är medveten om vilka normer som finns på skolan, men har inte pratat om normer i skolan och på nätet

Av intervjuerna med personal framkommer att de i spontana samtal med eleverna utanför lektioner fångar upp de rådande normerna på skolan.

En lärare berättar att eleverna har tittat på en film som har gett insyn i hur det kan upplevas att inte tillhöra normen. Bibliotekarien framhåller att det på skolans bibliotek finns böcker om hbtqi, Manga och annat som kan anses normbrytande, och att dessa böcker är populära bland eleverna. Vilka övriga normer som gäller på skolan och hur normer kan påverka kommunikationen på nätet har man dock inte pratat med eleverna om i undervisningen.

Personalen arbetar för att motverka att kränkningar banaliseras

Rektorn uppger att lärarna regelbundet pratar med eleverna om vilket språk som är accepterat på skolan. En lärare berättar att de i klassen lever efter regeln "prata inte med hat i munnen", och att skolan har grundregeln att det man inte kan säga fysiskt till någon ska man inte heller säga på nätet.

Enligt lärare arbetar skolan aktivt med trygghet på nätet i årskurs 5. Då går lärarna igenom en lista av vad som kan ha uppstått för eleverna på nätet. Lärare berättar vidare att det ofta blir samtal utifrån vad elever tar upp, exempelvis sociala medier, och vad eleverna kan göra för att det inte skulle uppstå vissa problem på nätet.

På fritidshemmet arbetar de, enligt en lärare, också med språk och bemötande, på nätet och i det dagliga livet. Läraren uppger att det förebyggande arbetet går hand i hand med att skapa goda relationer med eleverna, att ha en god kommunikation och att prata med dem om allt. Exempelvis uppger personal på fritidshemmet att eleverna vänder sig till dem då de vill prata.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att rektorn behöver:

- Tydliggöra mål och samordna arbetet hos skolans personal så att Nosabyskolans främjande arbete för elevernas trygghet på nätet sker mer systematiskt.
- Arbeta medvetet under medverkan av eleverna med att synliggöra och ifrågasätta de normer och det språkbruk som råder i samhället, på skolan och på nätet.

Idag är sociala medier och digitala forum självklara delar av elevers vardag. Där liksom i den fysiska skolmiljön förekommer kränkningar. Därmed behöver skolan arbeta främjande för att skapa ett positivt kommunikationsklimat även på nätet.¹

¹ Skolverket (2022). Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling. Stödmaterial, s. 66.

Att eleverna har en aktiv roll i utformningen av skolans arbete och vardag är viktigt för det främjande arbetet. Delaktighet och inflytande är rättigheter för eleverna och med inflytande följer ansvar. Inflytande och ansvar motverkar kränkningar och främjar också utveckling och lärande.²

Av granskningen framgår att Nosabyskolan arbetar främjande för att skapa trygghet bland eleverna på skolan. Det framgår dock att det inte finns ett gemensamt arbete kring elevernas trygghet på nätet. Vilka normer som råder på skolan, på nätet och i elevernas vardag har inte diskuterats.

Av granskningen framgår också att elevernas inflytande över det främjande arbetet är litet. Elevråd har ännu inte genomförts detta läsår.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn utvecklar det främjande arbetet så att även miljön på nätet inkluderas och så att eleverna görs delaktiga genom att ta tillvara på deras kunskaper och erfarenheter om miljön på nätet.

Nosabyskolan har en god grund i det befintliga främjande arbetet. Genom att låta personalen utveckla sin kompetens om ungas nätanvändning och nätkränkningar kan en diskussion starta om hur detta område kan införlivas i det befintliga främjande arbetet. Genom att göra eleverna mer delaktiga i det främjande arbetet kan den tillitsfulla stämning som skolan beskriver i intervjuerna stärkas ytterligare och elevernas kunskaper om nätet tas till vara. Att synliggöra vilka normer och vilket språkbruk som råder på den egna skolan kan också ligga till grund för det främjande arbetet eftersom rådande normer kan påverka vem som utsätts för kränkningar och varför. Den kunskapen kan vara viktig att ha med sig i det främjande arbetet för att det ska bli träffsäkert.

Med fördel kan Skolverkets stödmaterial *Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda: Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling* användas, liksom modulen *Säker användning av nätet* på Skolverkets lärportal.

Skolans förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet

Syftet med det förebyggande arbetet är att avvärja risker för att elever blir utsatta för kränkningar på nätet. I kvalitetskriterierna ingår:

² Skolverket (2022). *Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling*. Stödmaterial, s. 43.

Identifiera och analysera risker på nätet under medverkan av eleverna

Rektorn och skolans personal genomför, utifrån aktuell kunskap om ungas nätanvändning, regelbundna kartläggningar under medverkan av eleverna för att identifiera risker för kränkande behandling på nätet. Kartläggningarna omfattar strukturella bakgrundsfaktorer, såsom kön, och resultaten analyseras så att eventuella skillnader mellan olika elevgrupper synliggörs. En samlad analys av resultaten av kartläggningarna ger grund för de insatser som görs för att förebygga kränkningar på nätet. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Genomförande och utvärdering av insatser utifrån identifierade behov

Rektorn och skolans personal genomför insatser utifrån identifierade behov för att förebygga kränkningar på nätet. Om behoven skiljer sig mellan olika elevgrupper anpassas insatserna efter det. Planering och genomförande av insatserna görs under medverkan av eleverna. Rektorn och skolans personal följer upp om de förebyggande insatser som görs för att motverka kränkningar på nätet har önskad effekt och utvecklar arbetet därefter. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att Nosabyskolan inte uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende förebyggande arbete för att förhindra kränkningar på nätet.

Granskningen visar att skolan genomför kartläggningar av elevernas trygghet, men att dessa endast till viss del inbegriper miljön på nätet. Då kartläggningen endast delvis berör elevernas nätanvändande är heller ingen förebyggande insats kopplad till elevernas trygghet på nätet.

Analys och uppföljning av kartläggningarna ingår i skolans systematiska kvalitetsarbete, men det täcker följaktligen inte trygghet på nätet.

Motivering

Identifiera och analysera risker på nätet under medverkan av eleverna

De kartläggningar som genomförs inbegriper i låg utsträckning miljön på nätet
Av intervjuerna med rektorn och personal framgår att Nosabyskolan genomför olika typer av kartläggningar för att få en bild av om eleverna känner sig trygga i skolan och för att identifiera risker för kränkande behandling. Miljön på nätet omfattas dock enligt skolans rektor och personal endast till viss del av dessa kartläggningar. Eleverna svarar på en trygghetsenkät och de genomför hälsosamtal. Enkäten omfattar en fråga om var det förekommer bråk på skolan och eleverna kan i flervalssvaren kryssa i ett svarsalternativ som rör text- och bildmeddelanden och sociala medier. Dock finns det inga specifika frågor i enkäten som omfattar elevernas kommunikation på nätet.

Andra sätt för skolan att ta reda på om eleverna känner sig trygga och trivs är enligt lärarna genom sociogram, men dessa är inte heller kopplade till elevernas trygghet på nätet. Elevernas kommunikation på nätet kan även exempelvis komma upp på arbetsplatsträffar, i samtal med elever under mentorstiden eller i utvecklingssamtal på förekommen anledning.

Analys och uppföljning av kartläggningarna ingår i skolans systematiska kvalitetsarbete, men täcker inte trygghet på nätet

Av intervjuerna framgår att den kartläggning som görs genom trygghetsenkäten analyseras för att identifiera vilka åtgärder som behövs på skolan. Detta ingår i skolans systematiska kvalitetsarbete. Av dokumentationen framgår att kartläggningen av elevernas upplevelser på nätet endast utgörs av ett möjligt svar på en flervalsfråga. Därmed har kartläggningen inte möjliggjort analys och uppföljning av elevernas upplevelser på nätet. Inte heller ingår ovan nämnda sociogram eller samtal av olika slag i kartläggningen av pojkar och flickors upplevelser på nätet.

Genomförande och utvärdering av insatser utifrån identifierade behov

De insatser som genomförs har ingen koppling till elevers kommunikation på nätet
Det framgår av intervjuerna med lärarna att skolan genomfört och följt upp flera åtgärder baserat på den analys som gjorts av kartläggningen av elevernas trygghet. Då kartläggningen inte berör den digitala miljön är ingen av dessa åtgärder kopplade till elevernas trygghet på nätet.

Av intervjuerna framgår vidare att skolan samlar in elevernas mobiler på morgonen, eftersom de vill att eleverna ska leka och umgås på annat sätt. I övrigt

finns det inte något skolövergripande och samordnat arbete för elevernas trygghet på nätet, men enligt rektorn håller skolan på att bygga upp en systematik för detta.

Enligt rektorn görs uppföljningar i syfte att utvärdera effekten av förebyggande insatser som görs för att motverka kränkningar. Dessa uppföljningar sker enligt rektorn främst genom samtal. Det kan gälla såväl samtal mellan rektorn och skolans personal som mellan skolans personal och elever respektive föräldrar.

Eleverna och deras vårdnadshavare ges möjlighet att delta i trygghetsarbetet

Enligt personal delges eleverna och deras vårdnadshavare resultatet av trygghetsenkäten och skolans plan mot kränkande behandling. Skolans personal tar upp dessa på elev- och föräldraråd, men elevernas trygghet på nätet har enligt elever och personal inte kommit upp på dessa möten. Däremot beskriver lärare att de tagit upp elevernas nätanvändning och trygghet på nätet på föräldramöten. Där har föräldrarna även uppmanats att prata med sina barn om nätet och ha inblick i sina barns nätanvändande.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att rektorn behöver:

- Utveckla skolans förebyggande arbete så att det omfattar även elevers upplevelse av kränkningar på nätet.
- Bredda analysen av resultaten av kartläggningarna så att eventuella skillnader mellan olika elevgrupper synliggörs.

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling i utbildningen.³ Idag är nätet en naturlig del av elevers vardag som också påverkar och påverkas av skolan. Det är viktigt att inte glömma att också skapa en bild av elevernas umgängesformer på nätet i kartläggningen.⁴

³ 6 kap. 7 § skollagen.

⁴ Skolverket (2022). Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling. Stödmaterial. s. 69.

Av granskningen framkommer att Nosabyskolan på olika sätt och med olika metoder kartlägger elevernas trygghet och trivsel i skolan. Dock finns det inte

någon kartläggning av elevernas utsatthet för kränkningar på nätet, annat än genom ett möjligt svar på en flervalsfråga på kommunens enkät. Skolan har därmed inte någon heltäckande bild av hur eleverna upplever miljön på nätet och genomför inte något förebyggande arbete för att förhindra att elever utsätts för kränkningar på nätet annat än att det råder mobiltelefonförbud på skolan. Det framgår även att det finns ett förebyggande arbete som omfattar tryggheten i den fysiska miljön på skolan.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn utvecklar det förebyggande trygghetsarbetet så att även miljön på nätet tydligare omfattas. Utifrån kunskap om elevernas nätanvändning, som kan fås genom kompetensutveckling och/eller genom att låta eleverna bidra med kunskap om sin nätanvändning, kan den kartläggning som skolan redan idag genomför breddas så att skolan får information även om elevernas upplevelse av miljön på nätet.

Skolinspektionen rekommenderar även att rektorn ytterligare fördjupar analysen i syfte att identifiera om upplevelsen av miljön på nätet skiljer sig åt mellan olika grupper. Detta ger möjlighet att anpassa insatser efter olika behov.

Även i analysen av kartläggningen bör eleverna göras delaktiga så att de kan ge förslag på relevanta insatser. Med fördel kan även elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att bidra i detta arbete, exempelvis vid föräldramöten.

Det är också viktigt att följa upp de åtgärder som genomförs för att få en bild av om de gett effekt och för att kunna utveckla och förändra åtgärderna för att skapa trygghet på nätet efter behov.

Skolverkets stödmaterial *Främja, förebygga, upptäcka, åtgärda*⁵ kan med fördel används i utvecklingen av både det främjande och det förebyggande arbetet.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Elisabeth Hejman.

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Linda Wolf, (föredragande), utredare Sylvia Lindqvist, utredare Elina Ekberg samt utredare Ana-Maria Koci Spång medverkat.

⁵ Skolverket (2022). Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling. Stödmaterial.

Bilaga 1: Underlag för bedömning

Gransknings genomförande

Vid granskningsbesöket inhämtades information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Gruppintervjuer med elever i årskurs 4, 5 och 6
- En gruppintervju med lärare
- En gruppintervju med annan personal på skolan (exempelvis skolbibliotekarie, elevhälsa, trygghetsteam, fritidspersonal)
- En intervju med rektor
- Studier av dokument som begärts in från skolan

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

Kvalitetskriterier

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade utifrån aktuell forskning på området, skollag, läroplan och Skolverkets stödmaterial *Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling*.

Inom respektive område granskas följande:

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bedriver skolan ett främjande arbete för att skapa en trygg miljö för eleverna på nätet?

Strukturerat och gemensamt arbete kring ett tryggt klimat på nätet

Rektorn och skolans personal arbetar målinriktat för att främja ett tryggt och positivt klimat för skolans elever på nätet. Arbetet omfattar alla elever och sker kontinuerligt både under och mellan lektionerna. Rektorn och skolans personal skapar tillitsfulla relationer så att eleverna vill berätta om sin vardag på nätet och eventuella upplevda kränkningar. Rektorn och skolans personal ger både flickor och pojkar möjlighet att medverka och påverka arbetet för att bidra till en trygg miljö för eleverna på nätet. Rektorn och skolans personal ser till att det främjande

arbetet bygger på aktuell kunskap, samsyn och gemensamt förhållningsätt inom skolan till kränkningar på nätet.

Normer i skolan och på nätet synliggörs och diskuteras

Rektorn och skolans personal synliggör och ifrågasätter under medverkan av eleverna de normer som råder i samhället, på skolan och på nätet. Det språkbruk och den jargong som råder på skolan (bland elever såväl som bland skolans personal) och på nätet uppmärksammas och diskuteras. Rektorn och skolans personal arbetar för att motverka att kränkningar banaliseras och normaliseras.

Frågeställning 2

I vilken utsträckning bedriver skolan ett förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet?

Identifiera och analysera risker på nätet under medverkan av eleverna

Rektorn och skolans personal genomför, utifrån aktuell kunskap om ungas nätanvändning, regelbundna kartläggningar under medverkan av eleverna för att identifiera risker för kränkande behandling på nätet. Kartläggningarna omfattar strukturella bakgrundsfaktorer, såsom kön, och resultaten analyseras så att eventuella skillnader mellan olika elevgrupper synliggörs. En samlad analys av resultaten av kartläggningarna ger grund för de insatser som görs för att förebygga kränkningar på nätet. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Genomförande och utvärdering av insatser utifrån identifierade behov

Rektorn och skolans personal genomför insatser utifrån identifierade behov för att förebygga kränkningar på nätet. Om behoven skiljer sig mellan olika elevgrupper anpassas insatserna efter det. Planering och genomförande av insatserna görs under medverkan av eleverna. Rektorn och skolans personal följer upp om de förebyggande insatser som görs för att motverka kränkningar på nätet har önskad effekt och utvecklar arbetet därefter. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Bilaga 2: Aktuella bestämmelser

Skolans främjande arbete

Enligt skollagen ska utbildningen i skolan förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.⁶ Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.⁷ Huvudmannen ska se till att det bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling.⁸ Med kränkande behandling avses ett uppträdande som, utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567), kränker en elevs värdighet.⁹

I läroplanen anges att ingen i skolan ska utsättas för kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Intolerans, till exempel rasism och sexism, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser.¹⁰

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.¹¹ Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Eleverna ska få kännedom om hur de kan få hjälp om de upplever otrygghet i eller utanför skolan. Omsorg om den enskilda elevens hälsa, välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten.¹²

Alla som arbetar i skolan ska i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt, samt uppmärksamma både möjligheter och risker som en ökande digitalisering medför.¹³ Alla elever ska ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information.¹⁴

Skolans mål är att varje elev tar ansvar för att bidra till en god arbetsmiljö, samt visar respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan. Alla som arbetar i

⁶ 1 kap. 4 § skollagen (SFS 2010:800).

⁷ 1 kap. 5 § skollagen.

⁸ 6 kap. 6 § skollagen.

⁹ 6 kap. 3 § skollagen.

¹⁰ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), avsnitt 1 Förståelse och medmännisklighet.

¹¹ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹² Lgr22, avsnitt 1 God miljö för utveckling och lärande.

¹³ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

¹⁴ Lgr22, avsnitt 1 Skolans uppdrag.

skolan ska främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön.¹⁵

Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero samt att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹⁶

Skolans förebyggande arbete

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling i utbildningen.¹⁷ I läroplanen anges att lärare ska uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka kränkande behandling.¹⁸ Ett aktivt förebyggande arbete är av största vikt för att motverka kränkningar, oavsett om de sker digitalt eller inte.¹⁹ Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever.²⁰ Planen mot kränkande behandling ska upprättas, följas upp och ses över under medverkan av eleverna vid den verksamhet som planen gäller för.²¹ Alla som arbetar i skolan ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet.²²

Rektorn ska leda och samordna det pedagogiska arbetet vid en skolenhet och särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²³ Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven.²⁴ Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs och att eleverna och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.²⁵

¹⁵ Lgr22, avsnitt 2.3 Elevernas ansvar och inflytande.

¹⁶ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

¹⁷ 6 kap. 7 § skollagen.

¹⁸ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

¹⁹ Proposition 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s. 96.

²⁰ 6 kap. 8 § skollagen.

²¹ 2 § förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling.

²² Lgr22, avsnitt 2.4 Skola och hem.

²³ 2 kap. 9 § skollagen.

²⁴ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

²⁵ 4 kap. 4 § skollagen.